

“Pensava que la participació catalana en el tràfic d’esclaus era irrellevant”

Jordi Tomàs (Barcelona, 1971), antropòleg i escriptor, publica a Proa la novel·la *El mar dels traïdors*, sobre el tràfic d’esclaus entre la costa africana occidental i Amèrica.

—El tràfic d’esclaus us devia interessar de fa temps, oi?

—Sí. Hi vaig arribar a partir del meu interès per l’esclavatge a l’Àfrica occidental sense pensar en la part catalana. Però, fa uns tres anys, em van demanar una sessió de postgrau al Centre d’Estudis Africans i en posar en context les dades vaig anar a petar al cas català. La participació francesa, anglesa, portuguesa, castellana, holandesa, sueca o danesa és ben coneguda però la catalana, no. Pensava que era un fet molt anecdòtic, irrellevant, i em vaig adonar que allò era més potent que no pensava.

—Ja s’hi deuen dedicar alguns historiadors, no?

—Sí, fa temps, però vaig pensar que calia que el cas arribés a molta gent i, com que fa anys que faig ficció, vaig optar per escriure una novel·la, i d’aventures.

—Vàreu pensar ben aviat a fer-la protagonitzar, i narrar, pel metge que viatja en el vaixell esclavista?

—Primer vaig triar unes altres opcions, però les vaig abandonar pel metge perquè em semblava que qui millor podia fer de narrador era un humanista idealista, algú extern, no pas un alt càrrec del vaixell. Molts dels documents de la vida als vaixells ens arriben pels metges, que s’ocupaven de la salut dels esclaus i de l’alimentació. A més, el metge protagonista, com que és la seva primera feina, pot descobrir de mica en mica la vida al vaixell i veure quin pa s’hi donava.

—Heu omplert el vaixell de tota mena de traïdors, per fer justícia al títol.

—Ja el protagonista viu una traïció constant, si més no, en el dubte. Primer considera que l’han enganyat: pensava treballar en un vaixell comercial i ho fa en un d’esclaus, en una època que el tràfic d’esclaus ja estava prohibit. Fins i tot sospita que la família sabia en quin vaixell treballaria i no li ho havien dit. Després n’hi ha altres. Hi ha persones, al vaixell, que el traïxen. També sospita que el capità traïeix els propietaris del vaixell. Sense avançar l’argument, a mesura que

JORDI PLAY

Jordi Tomàs publica la novel·la *El mar dels traïdors*, a l’editorial Proa.

van passant els dies, les traïcions es van encadenant perquè tothom hi està ficat. Per tant, la classe governant traeix el poble; la gent que viu a les colònies traeix els de la metròpoli i les diferents potències traeixen els acords mutus, i n’hi ha més que no puc avançar. Clar, n’hi ha una altra: el protagonista s’acaba traïent a si mateix.

—A casa nostra només coneixem un negrer, el marquès que té una estàtua a prop del port de Barcelona.

—Per començar penso que és una vergonya que tinguem l’estàtua. No era l’únic, ni de bon tros. I aquesta és la raó de la novel·la. Directament molta gent es beneficiava del tràfic i tinença d’esclaus. Hi ha mariners catalans, al segle XIX, que anaven a l’Àfrica occidental, hi compraven esclaus i els portaven al Carib i Amèrica del sud. Ho feien també els mallorquins, valencians, bascos, càntabres i andalusos. Era la tònica de l’època. Hi havia, per tant, propietaris de vaixells, tripulació, i després els

indianos que compraven els esclaus tot i haver-se’n prohibit el tràfic. *Indianos* que van fer, a casa nostra, grans obres de beneficència: asils, hospitals, escoles... No cal dir que, ni de lluny, tots els *indianos* fossin esclavistes.

—Il·legal, però consentit, no?

—L’Estat espanyol havia signat convenis internacionals però la monarquia espanyola ho permetia i fins i tot els premiava amb títols de noblesa, com el del marquès de Comillas.

—Això vol dir que la demanda de mà d’obra sense remunerar era important.

—Les plantacions de cafè, cacau, canya de sucre o cotó havien funcionat amb esclaus negres. Així es podia abaratir el preu d’aquests productes, com ara passa amb tot el que importem del Tercer Món, manufacturat sota condicions laborals que volem ignorar. I aquí tornem a la novel·la, perquè aquest és un dels grans dilemes amb què s’enfronta el protagonista, en el sentit que aquella vida que viu a Barcelona, en sortir s’adona que és possible gràcies al patiment de molta gent. I per això també podríem dir que el seu viatge és iniciàtic: es fa gran en adonar-se de la cruïlla del món.

Lluís Bonada